

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Миглена Прашкова, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”

на докторска дисертация на **Николинка Василева Климукова**

на тема:

„Новата митрополия (църквата „Св. Стефан“) в Несебър. Иконографска програма и литургични особености на стенописите от XVI век”

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

научна област: 2. Хуманитарни науки

професионално направление: 2.4 Религия и теология

научна специалност: Християнско изкуство

Софийски университет „Св. Климент Охридски”

Богословски факултет

Катедра „Практическо богословие”

1. Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите

Докторантът Николинка Климукова има магистърска степен по изкуствознание от Националната художествена академия (2002) и по теология от Богословския факултет на Софийския университет (2006). Преди това е придобила квалификация „учител по изобразително изкуство и трудово обучение” в учителския институт в гр. Дупница (1992). През годините е работила като учител по изобразително изкуство, но също и като уредник в НИМ – София, като артдиректор на две галерии, а така също и като художник на свободна практика участва в редица изложби в страната (1992–2021). Последно работи като учител по религия в Национална професионална гимназия по фотография и полиграфия в София (2019–2021). Успоредно с това, през същия период е редовен докторант в катедра „Практическо богословие” на Богословския факултет на Софийския университет. Отчислена е с право на защита, като по процедурата не са допуснати нарушения.

Дисертационният труд представя иконографската програма и литургичните особености на стенописите в Новата митрополия в Несебър, известна като църквата „Св. Стефан”. Проблематиката на тази живопис е разглеждана от някои автори в отделни

издания, но комплексно изследване за паметника липсва. След приключването през 2009 г. на последните реставрационни работи в известния несебърски храм, финансирани по проект на фондация „Левентис”, научните среди у нас очакваха монографично изследване за паметника, което така и не беше написано. В този смисъл формулираната тема на представения труд е дисертабилна. Структурата на текста следва логичен ред. Съдържа Предговор, Увод, три основни глави, Заключение и Приложение с графични схеми, таблици и фотографии. Състои се от 398 страници, от които 273 страници основен текст, към който е добавена използвана литература и други източници.

Авторефератът съдържа 23 страници, напълно отговаря на съдържанието на дисертационния труд и според изискванията на стр. 22 представя приносите на изследването.

По време на обучението си в докторската програма Николинка Климукова е участвала в научни конференции с доклади и има девет публикации по темата на дисертацията, но и други, които са плод на научните ѝ интереси и занимания.

2. Научни приноси

Комплексното изследване за стенописите в несебърската църква „Св. Стефан” заслужава внимание с проучването, извършено не само въз основа на събраната литература и други документи, но и с успешната работа на терен. Логично всяка глава завършва с изводи, определящи приносите на дисертационния труд, които могат да бъдат разгледани в три основни категории.

Първо. Цялостно изследване на стенописите в храма Новата митрополия – „Св. Богородица Живоносен източник“, с което са идентифицирани всички запазени в цялостен вид образи и сцени. Разглеждането на иконографска програма в нейния литургичен контекст е задължително и тук не поставям под съмнение успешното решение на заложените задачи за постигане целта на изследването. Потърсената връзка с Ерминията на Дионисий от Фурна е основателна дотолкова, че съставеният през 30-те години на XVIII век (близо век и половина по-късно) иконописен наръчник е по-скоро пример за установения регламент при изписването на православни храмове, който е в основата и на съставянето на иконографската програма на живописиста по стените на изследваната несебърска църква. Действително изборът за отделните сюжети е предопределен от посвещението на храма, от особеностите на

неговата архитектура и връзката между отделните функционални пространства, подчинени на богослужението. Представените таблици в текста и в приложението помагат на читателя бързо да се ориентира, да подреди образите и библейските събития в отделните регистри при разчитането на живописните композиции по стените на храма, т.е. да проследи изобразителния текст.

Второ. Идентифициране на надписите към отделните образи и сцени. Особено ми допада подхода в представянето на надписите, които не са изписани в текста, а са подредени в таблици със съответната фотография (доколкото е възможно да бъде качествена, когато няма достъп до височината на стените в храма). Действително, при набирането на тези текстове, заради липсата на специфични буквени и допълнителни знаци, понякога е доста трудно да се доближи максимално оригинала така както майсторът ги е написал върху стената. В този смисъл намирам подхода на дисертанта за много коректен. Това ще улесни работата на специалисти, които в бъдеще ще използват представеното дисертационно изследване.

Трето. Събран е богат визуален материал за стенописите в паметника. Изкуствоведските изследвания обикновено се ползват от графичните схеми, които реставраторите изготвят в документациите си. Николинка Климукова ги е направила собственооръчно, за което заслужава специални поздравления. Това обогатява и допълнително изяснява поместването на сюжетите в отделните регистри на всяко функционално пространство в храма.

Чрез събрания, непубликуван до този момент, визуален материал (план, графични схеми и фотографии) в Приложението на дисертационния труд е направена каталогизация на стенописите. Без съмнение, извършената изследователска работа представлява база данни за бъдещи изследвания, свързани не само с конкретния паметник, но и в областта на църковните изкуства и развитието им през епохата на Късното средновековие. Не на последно място, събраните база данни са от значение и за опазването на паметника, който е част от град Несебър, обявен за културно наследство със „световно значение” и вписан в листата на ЮНЕСКО.

3. Заключение

Като подчертавам още веднъж достойнствата и приносния характер на представения оригинален дисертационен труд, убедено предлагам на уважаемото

научно жури да присъди на Николинка Климукова образователната и научна степен „доктор”.

25 май 2021 г.
гр. Велико Търново

проф. д-р Миглена Прашкова